

Тема 12. Правові основи підготовки спортсменів

1. Класифікація та правовий статус спортивних шкіл.
2. Організаційно-правові засади діяльності спортивної школи.
3. Фінансово-господарська діяльність та матеріально-технічна база спортивної школи.
4. Соціальні гарантії спортсменів і працівників фізкультурно-спортивних організацій.

1. Класифікація та правовий статус спортивних шкіл

Відповідно до чинної класифікації в Україні створюються та існують 2 види спортивних шкіл: дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ) та школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ).

Дитячо-юнацькі спортивні школи відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) від 6.05.2001р. № 433 (із змінами) «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад»¹ віднесені до переліку позашкільних навчальних закладів: «1. Дитячо-юнацькі спортивні школи: комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю, спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву».

ДЮСШ здійснюють свою діяльність відповідно до Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого Постановою КМУ від 5 листопада 2008 № 993 (із змінами)². Окремий правовий статус мають школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ), які діють відповідно до Положення про школу вищої спортивної майстерності³.

Центральний орган виконавчої влади сфери фізичної культури і спорту України – Міністерство молоді та спорту України (Мінмолодьспорт) розробляє і затверджує в установленому порядку нормативно-правові акти, що регламентують діяльність ДЮСШ та ШВСМ.

Дитячо-юнацька спортивна школа (далі – спортивна школа) є позашкільним навчальним закладом спортивного профілю – закладом фізичної культури і спорту, який забезпечує розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, визнаному в Україні, створює необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя, підготовки спортсменів для резервного спорту. Спортивна школа у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, наказами Мінмолодьспорту, МОН, інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів

¹ Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад : Постанова КМУ від 06.05.2001 N 433 (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF>

² Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова КМУ від 05.11.2008 № 993. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>

³ Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності: Наказ Мінмолодьспорту від 17.07.2015 №2581 : URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15>

виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, Положенням про ДЮСШ і власним статутом. Дія Положення про ДЮСШ поширюється на такі типи спортивних шкіл, як комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту, дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи олімпійського резерву, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву незалежно від їх підпорядкування та форми власності. Мінмолодьспорт здійснює в установленому порядку організаційно-методичне забезпечення діяльності спортивних шкіл незалежно від підпорядкування, типу і форми власності. Спортивні школи можуть бути державної, комунальної або приватної форми власності.

Засновником спортивних шкіл можуть бути: центральні та місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування; фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості; підприємства, установи, організації та їх об'єднання, крім державних та комунальних; громадяни України. Спортивна школа є юридичною особою і діє на підставі статуту, що розробляється на основі Положення⁴ та затверджується засновником (власником). Спортивна школа у своїй структурі має відділення з певних видів спорту, інші підрозділи, що передбачені її статутом та відповідають меті діяльності спортивної школи. Відкриття (закриття) відділень з певних видів спорту здійснюється за рішенням засновника (власника) спортивної школи, погодженим із структурним підрозділом з фізичної культури і спорту місцевого органу виконавчої влади⁵ або органу місцевого самоврядування. Спортивна школа у місті повинна мати у штатному розписі не менше ніж вісім ставок тренера-викладача, з них не менше чотирьох штатних одиниць; у сільській місцевості – не менше ніж чотири ставки, з них не менше двох штатних одиниць (спортивна школа для осіб з інвалідністю – відповідно чотири і три), а також власну або орендовану матеріально-технічну базу, науково-методичне і медичне забезпечення, необхідні кошти, зокрема фонд оплати праці. У комплексних ДЮСШ діють відділення не менш як з двох видів спорту. За рішенням засновника (власника) у ДЮСШ можуть відкриватися відділення для дітей з інвалідністю для занять видами спорту осіб з інвалідністю, визнаних в Україні.

Відділення з певного виду спорту спортивної школи може включати такі групи:– початкової підготовки, в яких здійснюється навчально-тренувальний процес на початковому етапі підготовки для виявлення здібностей вихованців з урахуванням специфіки обраного виду спорту, забезпечення мотивації щодо продовження занять, опанування основ техніки і тактики обраного виду спорту, всебічної загальної та фізичної підготовки, формування морально-етичної і вольової поведінки; базової підготовки, в яких продовжується підготовка вихованців, що завершили навчання у групах початкової підготовки, та/ або здійснюється додатковий набір до груп за встановленими контрольними

⁴ Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова КМУ від 05.11.2008 № 993 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>

⁵ Про затвердження Положення про управління фізичної культури і спорту Одеської обласної державної адміністрації : Розпорядження голови облдержадміністрації від 23.11.2017 №1097/А-2017. URL: http://ussm.odessa.gov.ua/files/ussm_portal/polozhennya_pro_upravl_nnya_f_zichno_kul_turi_sportu_oda.pdf

нормативами на етапах попередньої базової підготовки протягом 1-3 років навчання та спеціалізованої базової підготовки протягом 4-5 років навчання для виявлення майбутньої спеціалізації обраного виду спорту із застосуванням способів, що дають змогу підвищувати функціональний потенціал спортсменів для поступового виконання тренувальних та змагальних навантажень; спеціалізованої підготовки, в яких продовжується навчально-тренувальний процес на етапі спеціалізованої базової підготовки перспективних вихованців, які пройшли спортивну підготовку в групах базової підготовки з метою розвитку спеціальних фізичних якостей та підвищення фізичної працездатності за рахунок поступового збільшення обсягу тренувальних навантажень, для поповнення складу збірних команд для участі у змаганнях відповідного рівня; підготовки до вищої спортивної майстерності, в яких здійснюється удосконалення індивідуальної техніки та тактики в обраному виді спорту на етапі підготовки до вищих досягнень, збільшення обсягу навчально-тренувальної роботи та змагальної практики для максимальної реалізації індивідуальних можливостей на всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях.

У дитячо-юнацьких спортивних школах для осіб з інвалідністю, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних школах для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву також можуть передбачатися групи фізкультурно-реабілітаційної підготовки, в яких здійснюватимуться реабілітація та поліпшення фізичного стану вихованців різних нозологій.

Спортивним школам у порядку, встановленому Мінмолодьспортом надаються вища категорія, перша або друга категорія. Категорія надається спортивній школі на підставі заяви засновника (власника) або уповноваженого ним органу та з урахуванням вимог, визначених у додатку, строком на 4 роки. Після закінчення строку категорія підтверджується або змінюється. Спортивна школа, яка не одержала вищу, першу або другу категорію, вважається такою, що не має категорії. Орган, який надав спортивній школі вищу, першу або другу категорію, має право перевірити дотримання вимог, визначених у додатку до Положення про ДЮСШ.

За підсумками перевірки спортивна школа може бути позбавлена наданої категорії. Надання відповідної категорії спортивній школі підтверджується свідоцтвом, форма якого затверджується Мінмолодьспортом.

Спеціалізованою дитячо-юнацькою спортивною школою олімпійського резерву (СДЮСШОР) може бути лише спортивна школа, яка має вищу категорію з олімпійських видів спорту. Спортивна школа набуває такого статусу за рішенням Мінмолодьспорту. Відділення з певного виду спорту відкривається у СДЮСШОР за погодженням з Мінмолодьспортом за умови його відповідності вимогам, визначеним у додатку до Положення⁶. У СДЮСШОР не допускається відкриття відділень з неолімпійських видів спорту. Спеціалізованою дитячо-юнацькою спортивною школою для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву може бути за погодженням з Національним комітетом спорту осіб з інвалідністю України лише спортивна школа, яка має вищу категорію.

⁶ Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова КМУ від 05.11.2008 № 993 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>

Утворення, реорганізація та ліквідація спортивної школи здійснюється в установленому порядку.

2. Організаційно-правові засади діяльності спортивної школи

Навчально-тренувальна та спортивна робота спортивної школи проводиться за навчальними програмами з видів спорту¹, що за тверджуються Мінмолодьспортом. Основними формами навчально-тренувальної роботи є групові навчально-тренувальні заняття, тренування за індивідуальними планами, виховні заходи, медико-відновлювальні заходи, навчально-тренувальні збори, практика суддівства спортивних змагань.

Основною формою спортивної роботи є участь вихованців у спортивних змаганнях різного рівня. Навчальний рік у спортивній школі починається з 1 вересня. Річний навчальний план для кожної групи розраховується на 52 тижні. У межах зазначеного плану передбачається проведення протягом шести тижнів навчально-тренувальних занять в умовах спортивно-оздоровчого табору та/або за індивідуальними планами вихованців на період їх активного відпочинку. Тривалість навчальної години в спортивній школі становить 45 хвилин. Тривалість одного навчально-тренувального заняття не може перевищувати: у групах початкової та фізкультурно-реабілітаційної підготовки – 2 навчальних годин; у групах базової підготовки 1-3 років навчання – 3 навчальних годин; у групах базової підготовки 4-5 років навчання, спеціалізованої підготовки та підготовки до вищої спортивної майстерності – 4 навчальних годин. Допускається проведення в один день 2 занять в одній групі залежно від встановленого для групи тижневого навантаження та проведення занять з групами на громадських засадах. Сумарна тривалість занять в один день не може перевищувати 6 навчальних годин⁷.

Режим щоденної роботи спортивної школи визначається розкладом занять, що затверджується на навчальний рік директором спортивної школи, правилами внутрішнього трудового розпорядку та колективним договором між адміністрацією спортивної школи та профспілковим комітетом, а у разі відсутності профспілкового комітету – представниками трудового колективу, що обрані та уповноважені ним. У період канікул у загальноосвітніх навчальних закладах спортивна школа працює за окремим планом, затвердженим її директором. Адміністрація спортивної школи створює для вихованців, тренерів-викладачів та інших працівників безпечні умови для навчально-тренувальної, спортивної та іншої роботи. Норми наповнюваності груп відділень з видів спорту і тижневий режим навчально-тренувальної роботи ДЮСШ устанавлюються Мінмолодьспортом⁸.

Проект плану комплектування відділень з видів спорту на наступний навчальний рік подає директор спортивної школи засновникові (власникові) або уповноваженому ним органу до 25 серпня поточного року для затвердження. Списки вихованців груп відділень з видів спорту затверджуються директором спортивної школи до 1 вересня, а для груп початкової підготовки – до 1 жовтня

⁷ Навчальні програми з видів спорту URL: http://www.dsmsu.gov.ua/index/ua/category/327_281

⁸ Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл : Наказ Мінмолодьспорту від 17.01.2015 № 67 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0119-15> <http://www.dsmsu.gov.ua/index/ua/material/35992>

поточного року. Протягом навчального року у зазначені списки у разі потреби можуть вноситися в установленому порядку зміни. Списки вихованців груп спеціалізованої підготовки і груп підготовки до вищої спортивної майстерності погоджуються із структурними підрозділами з фізичної культури та спорту обласних та міських держадміністрацій.

До спортивної школи приймаються всі особи, які бажають займатися фізичною культурою і спортом, виконали нормативи з загальнофізичної та/або фізичної підготовки, встановлені навчальними програмами з видів спорту, та не мають медичних протипоказань.

Зарахування до спортивної школи здійснюється на підставі заяви батьків або осіб, що їх замінюють, та/або дитини, яка досягла 16-річного віку, медичної довідки про стан здоров'я та відсутність медичних протипоказань для занять спортом з медичного закладу. Мінімальний вік дитини, що підлягає зарахуванню до спортивної школи, залежить від специфіки виду спорту та визначається Мінмолодьспортом за погодженням з Міністерством охорони здоров'я (МОЗ). Переведення вихованців спортивної школи відповідно з групи початкової підготовки до групи базової підготовки, групи спеціалізованої підготовки та групи підготовки до вищої спортивної майстерності здійснюється після виконання ними встановлених вимог, зазначених у навчальних програмах з видів спорту. Вихованці, які досягли 18 років, залишаються у спортивній школі у групах базової підготовки 4 і 5 року навчання, групах спеціалізованої підготовки та групах підготовки до вищої спортивної майстерності за наявності позитивної динаміки показників підготовленості та високих спортивних результатів за погодженням із структурними підрозділами з фізичної культури та спорту обласних та міських держадміністрацій. Вихованці можуть перебувати у спортивній школі до 23 років включно.

У разі досягнення вихованцями граничного віку під час навчального року вони мають право продовжити навчання до закінчення поточного навчального року. Вихованці спортивної школи, які направлені для підвищення рівня спортивної майстерності до спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, шкіл вищої спортивної майстерності⁹, центрів олімпійської підготовки і команд з ігрових видів спорту, які беруть участь у чемпіонатах України серед команд вищих ліг, не включаються до кількісного складу груп ДЮСШ, але можуть брати участь у спортивних змаганнях у складі команд ДЮСШ протягом двох років з часу їх направлення за рахунок коштів такої ДЮСШ виходячи з її фінансових можливостей.

За тренером-викладачем ДЮСШ зберігаються протягом двох років з часу направлення за значених вихованців раніше встановлені надбавки (доплати) за їх підготовку. Для доукомплектування відповідних груп підготовки, з яких вихованці направлені для подальшого підвищення рівня спортивної майстерності, до таких груп можуть зараховуватися вихованці з нижчим рівнем підготовки, які виконують обсяг навантажень, передбачений навчальними програмами з видів спорту для відповідного етапу підготовки, з дотриманням при цьому тижневого режиму навчально-тренувальної роботи та вимог до

⁹ Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності: Наказ Мінмолодьспорту від 17.07.2015 №2581 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15>

наповненості груп. У разі потреби у загальноосвітніх навчальних закладах (для ви хованців з інвалідністю у спеціальних школах-інтернатах) можуть відкриватися спеціалізовані класи з видів спорту з продовженим днем навчання для проведення додаткової навчально-тренувальної та спортивної роботи за умови забезпечення вихованців харчуванням і додержання норм санітарно-гігієнічного законодавства на підставі відповідної угоди, укладеної між спортивною школою та навчальним закладом.

Спеціалізовані класи відкриваються в установленому порядку до початку навчального року. В угоді зазначаються обов'язки сторін щодо фінансового забезпечення, комплектації класу, раціонального поєднання навчання із заняттями відповідним видом спорту, організацією медичного контролю, проведення медико-відновних заходів, харчування ви хованців тощо. Директор спортивної школи за погодженням з педагогічною радою загальноосвітнього навчального закладу (спеціальної школи-інтернату) та батьками учнів або особами, що їх замінюють, може вносити пропозиції щодо зміни в установленому порядку строку закінчення навчального року, початку та закінчення пів річчя, складення іспитів з урахуванням результатів виконання учнями спеціалізованого класу навчальної програми з виду спорту.

Для забезпечення безперервності навчально-тренувального процесу та активного відпочинку вихованців організовуються спортивно-оздоровчі табори на власній або орендованій базі у канікулярний період. Під керівництвом одного тренера-викладача може займатися 15-20 вихованців у денних спортивно-оздоровчих таборах та 10 вихованців – у цілодобових.

Спортивна школа виходячи із своїх фінансових можливостей має право проводити відповідно до вимог законодавства навчально-тренувальні збори для підготовки команд, спортсменів до місцевих, обласних, всеукраїнських, міжнародних змагань та організувати спортивно-оздоровчі табори із забезпеченням вихованців харчуванням, фармакологічними медико-відновлювальними засобами, вітамінами, білково-глюкозними препаратами, спортивною екіпіровкою та інвентарем, необхідними транспортними засобами і пально-мастильними матеріалами до них для супроводження і забезпечення безпеки вихованців під час навчально-тренувального процесу відповідно до порядку та норм, затверджених Мінмолодьспортом, та нормативних актів місцевих органів виконавчої влади.

Тривалість навчально-тренувальних зборів становить у групах базової підготовки не більше 100 днів, у групах спеціалізованої підготовки – не більше 150 днів на рік. Для вихованців ДЮСШ, які входять до складу національних збірних команд України (НЗКУ) з видів спорту відповідних вікових груп, затвердженого наказом Мінмолодьспорту, груп підготовки до вищої спортивної майстерності і спеціалізованої підготовки та груп спортивного удосконалення (СУ) та вищої спортивної майстерності (ВСМ) ШВСМ можуть проводитися постійно діючі навчально-тренувальні збори строком до 24 днів на місяць, але не більше 250 днів на рік.

ДЮСШ відповідно до затвердженого календарного плану може проводити внутрішкільні і відкриті першості, матчеві зустрічі, турніри та інші змагання. Організація медичного супроводження підготовки вихованців ДЮСШ

здійснюється відповідно до спільних нормативних документів Мінмолодьспорту і Міністерства охорони здоров'я.

Лікар із спортивної медицини або середній медичний працівник спортивної школи забезпечує здійснення медичного контролю за проведенням навчально-тренувальної та спортивної роботи, а також у разі потреби надає першу медичну допомогу вихованцям. З метою запобігання погіршенню здоров'я вихованців спортивної школи лікар із спортивної медицини або середній медичний працівник здійснює: контроль за проходженням вихованцями диспансерного обстеження (не менше двох разів на рік); додатковий медичний огляд перед участю у змаганнях, після захворювання або травми; контроль за використанням вихованцями медико-відновлювальних та заборонених до вживання засобів; відсторонення вихованців від занять за станом здоров'я; контроль за додержанням строків поновлення занять після захворювання або травми; контроль за додержанням санітарно-гігієнічних норм у місцях проведення навчально-тренувальних занять та змагань, а також під час їх проведення; облік та аналіз нещасних випадків і травм учнів під час занять. Робота медичних працівників спортивної школи повинна бути організована відповідно до вимог законодавства. Учасниками навчально-тренувальної та спортивної роботи Учасниками навчально-тренувальної та спортивної роботи в спортивній школі є: вихованці; тренери-викладачі, медичні працівники та інші фахівці; батьки або особи, що їх замінюють; директор та його заступники. Вихованці спортивної школи мають право на: здобуття позашкільної освіти спортивного профілю, одержання свідоцтва про закінчення спортивної школи та оригіналу особистої картки спортсмена, форми яких затверджуються Мінмолодьспортом та МОН; добровільний вибір виду спорту; проходження підготовки відповідно до навчальних програм з видів спорту під керівництвом тренера-викладача; безпечні та нешкідливі умови для навчання; користування матеріально-технічною, спортивною базою та наявності – оздоровчою базою спортивної школи; одержання в установленому порядку спортивного інвентарю індивідуального користування виходячи з фінансових можливостей спортивної школи;– забезпечення в установленому порядку виходячи з фінансових можливостей спортивної школи спортивним одягом та спортивним взуттям, а також харчуванням, організація проживання під час навчально-тренувальних зборів і спортивних змагань, проїзду до місця проведення таких зборів і змагань. Порядок забезпечення вихованців спортивної школи харчуванням, спортивним одягом та спортивним взуттям під час навчально-тренувальних зборів і спортивних змагань визначається Мінмолодьспортом за погодженням з Мінфіном; медичне обслуговування та фармакологічне забезпечення відповідно до законодавства виходячи з фінансових можливостей спортивної школи; одержання нагород, цінних подарунків, призів, премій, грамот, дипломів та на інші види заохочення за досягнуті спортивні успіхи; представлення в органах громадського самоврядування спортивної школи; захист від будь-яких форм експлуатації, психічного і фізичного насильства, від дій працівників школи, які порушують їх права, принижують честь і гідність. Вихованці спортивної школи зобов'язані: поєднувати заняття в спортивній школі з навчанням у загальноосвітньому навчальному закладі та інших навчальних закладах; виконувати навчальні програми з метою досягнення запланованих спортивних

результатів; підвищувати свою спортивну майстерність та загальний культурний рівень; додержуватися здорового способу життя, норм морально-етичної поведінки, встановленого спортивного режиму та правил особистої гігієни; брати участь у змаганнях та навчально-тренувальних зборах, передбачених індивідуальними і календарними планами; додержуватися вимог медичного контролю та проходити двічі на рік диспансерне обстеження, починаючи з навчання у групах базової підготовки; виконувати положення антидопінгового законодавства; берегти державне, громадське і особисте майно; додержуватися вимог статуту, правил поведінки вихованця спортивної школи. Тренером-викладачем спортивної школи може бути особа, що має високі моральні якості, вищу освіту за спеціальністю фізична культура і спорт та ступенем «бакалавр» чи «магістр» відповідно до кваліфікаційних вимог, затверджених наказом Мінмолодьспорту. Тренери-викладачі та інші фахівці, залучені до роботи у спортивній школі, мають право на: внесення керівництву спортивної школи та органам виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту пропозицій щодо поліпшення навчально-тренувального та виховного процесу, по дання на розгляд керівництву спортивної школи і тренерської ради пропозицій щодо заохочення вихованців, застосування стягнень до осіб, які порушують правила (інструкції) внутрішнього трудового розпорядку спортивної школи та посадові інструкції;— участь у роботі методичних об'єднань, нарад, зборів, інших органів самоврядування спортивної школи, у заходах, пов'язаних з організацією спортивної роботи; підвищення кваліфікації за рахунок коштів ДЮСШ та інших джерел; вибір науково та методично обґрунтованих форм, методів і засобів навчально-тренувальної та спортивної роботи; захист професійної честі та гідності відповідно до законодавства; моральне і матеріальне заохочення за досягнення значних результатів у виконанні покладених на них завдань;— забезпечення в установленому порядку спортивною формою і спортивним взуттям виходячи з фінансових можливостей спортивної школи, індивідуальним інвентарем для проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи;— безпечні та нешкідливі для здоров'я умови.

Тренери-викладачі та інші фахівці, які залучені до навчально-тренувальної та спортивної роботи у спортивній школі, зобов'язані: користуватися в роботі навчальними програмами з видів спорту; навчати вихованців, формувати у них вміння і навички з різних напрямів навчально-тренувальної та спортивної роботи диференційовано з урахуванням індивідуальних можливостей, інтересів, схильностей вихованців; сприяти розвитку фізичних якостей відповідно до задатків та запитів вихованців, а також збереженню здоров'я; здійснювати контроль за додержанням вихованцями норм морально-етичної поведінки, дотримуватися вимог документів, що регламентують організацію навчально-тренувальної роботи; додержуватись етики, поважати гідність вихованців, захищати їх від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; здійснювати контроль та нести відповідальність за додержанням норм антидопінгового законодавства; берегти здоров'я вихованців, пропагувати здоровий спосіб життя, не допускати до навчально-тренувальної та спортивної роботи вихованців, які не пройшли медичне обстеження в установленому порядку; постійно підвищувати свій професійний рівень знань, загальну культуру; вести документацію з питань виконання посадових обов'язків (журнали, плани роботи

тощо); сприяти особистим прикладом і настановами вихованню по ваги до державної символіки, принципів загальнолюдської моралі; проходити щороку в установленому порядку медичне обстеження; додержуватися вимог статуту спортивної школи, виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку та посадові обов'язки, накази і розпорядження керівництва спортивної школи; брати участь у роботі тренерської ради спортивної школи; додержуватися норм санітарно-гігієнічного та антидопінгового законодавства під час проведення навчально-тренувальних занять і спортивної роботи. Тренери-викладачі працюють відповідно до розкладу занять, затвердженого директором спортивної школи.

Відповідно до Порядку проведення атестації тренерам-викладачам можуть бути присвоєні друга, перша та вища тренерські категорії. Батьки вихованців або особи, що їх замінюють, мають право:– обирати і бути обраними до батьківських комітетів та органів громадського самоврядування спортивної школи;– звертатися до органів управління фізичною культурою і спортом, директора і органів громадського самоврядування спортивної школи з питань її роботи;– брати участь у заходах, спрямованих на поліпшення організації навчально-тренувального процесу та зміцнення матеріально-технічної бази ДЮСШ; захищати законні права та інтереси дітей в органах місцевого самоврядування та у відповідних державних і судових органах. Керівництво спортивною школою Безпосереднє керівництво спортивною школою здійснює директор, який призначається на посаду (звільняється з посади) засновником (власником) або уповноваженим ним органом відповідно до законодавства. На посаду директора ДЮСШ призначається особа, яка є громадянином України, має вищу освіту за спеціальністю фізична культура і спорт та ступенем «магістр», стаж роботи за фахом не менш як три роки відповідно до кваліфікаційних вимог, затверджених наказом Мінмолодьспорту.

Директор спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву призначається за погодженням з Національним комітетом спорту інвалідів України та Українським центром з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт».

Директор спортивної школи: здійснює загальне керівництво спортивною школою, забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, забезпечує створення належних умов для підвищення фахового рівня працівників; забезпечує та контролює проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи, несе відповідальність перед засновником (власником) за її результати; в установленому порядку розробляє структуру, штатний розпис і тарифікаційний список тренерів-викладачів спортивної школи та подає на затвердження керівнику відповідної установи (організації) вищого рівня, контролює додержання виконавської та фінансової дисципліни; забезпечує додержання вимог охорони здоров'я, антидопінгового законодавства, праці і господарської діяльності, санітарно-гігієнічних, протипожежних норм і норм техніки безпеки та несе за це відповідальність;– представляє спортивну школу на підприємствах, в установах, організаціях та органах влади; розпоряджається в установленому порядку майном і коштами спортивної школи, укладає угоди, відкриває рахунки в установах банків або органах Державного казначейства; видає у межах своїх повноважень накази та розпорядження і контролює їх виконання; затверджує

посадові інструкції працівників; приймає на роботу і звільняє з роботи тренерів-викладачів та інших фахівців відповідно до законодавства; установлює в межах затвердженого фонду заробітної плати надбавки і розглядає питання щодо надання доплат, премій і матеріальної допомоги тренерам-викладачам та іншим фахівцям спортивної школи, вживає інших заходів заохочення, а також дисциплінарного впливу; несе відповідальність за виконання покладених на спортивну школу завдань, за результати фінансово-господарської діяльності, стан і збереження будівель та іншого майна, переданого в користування і володіння спортивної школи. Заступник директора спортивної школи з навчально-тренувальної роботи повинен мати вищу освіту за спеціальністю фізична культура і спорт та ступенем «магістр», стаж роботи за фахом не менш як три роки.

У новоутвореній спортивній школі, якій протягом перших трьох років не надана категорія, може передбачатися одна посада інструктора-методиста. На посаду інструктора-методиста призначається фахівець, який має вищу освіту за спеціальністю фізична культура і спорт та ступенем «бакалавр» чи «магістр». Інструктор-методист спортивної школи:— здійснює методичне забезпечення та координацію роботи тренерів-викладачів спортивної школи з відбору вихованців, організацію навчально-тренувальної роботи, контроль за комплектуванням груп, результатами навчально-тренувальної роботи, контролює проходження підвищення кваліфікації тренерами-викладачами, проведення відкритих навчально-тренувальних занять; веде статистичний облік та проводить аналіз результатів роботи спортивної школи, відділень, груп, бере участь у підготовці статистичного звіту про роботу спортивної школи, а також відповідає за ведення документації з питань проведення методичної роботи; здійснює контроль за проведенням навчально-тренувальних занять, виконанням індивідуальних планів та відповідає за складення і додержання розкладу занять. У спортивній школі вищої та першої категорії може бути введена посада старшого інструктора-методиста, якщо під його керівництвом працює не менше двох інструкторів-методистів. На посаду старшого інструктора-методиста призначається фахівець, який має вищу освіту за спеціальністю фізична культура.

У спортивній школі може бути введена для кожного відділення та/або окремо для різних за статтю вихованців з виду спорту посада старшого тренера-викладача у разі, коли під його керівництвом працює не менше двох штатних тренерів-викладачів. При цьому два тренери, які працюють як сумісники, вважаються одним штатним тренером-викладачем. Старший тренер-викладач виконує обов'язки, визначені для тренерів-викладачів, і здійснює контроль за діяльністю тренерів-викладачів з видів спорту, несе відповідальність за організацію навчально-тренувального процесу, комплектування та проведення тренерських рад відділень, організацію за ходів з підвищення кваліфікації тренерів-викладачів і за результати виступу спортсменів на змаганнях та здійснює контроль і несе відповідальність за додержання норм антидопінгового законодавства. З метою забезпечення розвитку та удосконалення навчально-тренувальної та спортивної роботи, професійної діяльності працівників у спортивній школі утворюється тренерська рада, яку, як правило, очолює її директор.

Тренерська рада спортивної школи: вивчає плани, результати та актуальні питання навчально-тренувальної та спортивної роботи у школі, розглядає питання організації роботи відділень, комплектування груп, додержання санітарно-гігієнічних вимог, забезпечення техніки безпеки, охорони праці тощо; – розробляє пропозиції щодо поліпшення діяльності спортивної школи; визначає заходи щодо підвищення кваліфікації кадрів, упровадження під час навчально-тренувальних занять досягнень науки і кращого досвіду роботи; – розробляє рекомендації з питань удосконалення навчально-тренувальної та спортивної роботи; вносить керівництву спортивної школи пропозиції щодо налагодження міжнародних спортивних зв'язків; захищає права працівників на виявлення ініціативи, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, аналізує форми, методи і засоби навчання та скасовує такі, що не придатні для використання під час проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи; розглядає інші питання, пов'язані з діяльністю спортивної школи.

Засідання тренерської ради спортивної школи проводяться у разі потреби, але не рідше одного разу на два місяці. Органом громадського самоврядування спортивної школи є загальні збори колективу, в яких можуть брати участь наукові та інші працівники, які залучаються до навчально-тренувальної та спортивної роботи, і представники батьківського комітету. Загальні збори колективу спортивної школи скликаються не рідше одного разу на рік. У період між загальними зборами може діяти рада спортивної школи, діяльність якої регулюється її статутом.

3. Фінансово-господарська діяльність та матеріально-технічна база спортивної школи

Фінансово-господарська діяльність спортивної школи провадиться відповідно до законодавства та статуту. Фінансування спортивної школи здійснюється за рахунок коштів власника (засновника) та/або відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування за рахунок бюджетних коштів здійснюється згідно з нормативними документами Мінмолодьспорту, рішеннями місцевих органів влади щодо комплексних програм розвитку фізичної культури і спорту та місцевих бюджетів¹⁰ на поточний рік відповідно до бюджетних програм з розвитку дитячо-юнацького та резервного спорту, що розроблюються місцевими органами виконавчої влади з фізичної культури і спорту та затверджуються у встановленому порядку.

Спортивна школа у процесі фінансово-господарської діяльності має право: самостійно розпоряджатися коштами, одержаними від господарської та іншої діяльності відповідно до статуту, модернізувати власну матеріально-технічну базу, базу спортивно-оздоровчих таборів; володіти, користуватися і розпоряджатися майном відповідно до законодавства та статуту, у тому числі спеціалізованим транспортом для супроводження і забезпечення безпеки вихованців під час здійснення навчально-тренувальної та спортивної роботи, або орендувати такий транспорт на договірних засадах; користуватися безоплатно земельними ділянками, на яких розташована ДЮСШ; надавати в установленому

¹⁰ Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у сфері фізичної культури і спорту : Наказ Мінмолодьспорту від 23.11.2016 № 4393. URL: <http://dmsu.gov.ua/media/2017/01/11/3/4393.pdf>

порядку платні послуги; виконувати інші функції, що не суперечать законодавству і статуту ДЮСШ.

Матеріально-технічна база спортивної школи включає адміністративні приміщення та спортивні бази (басейни, ігрові поля, спортивні зали, споруди тощо), оздоровчо-спортивні табори, підсобні приміщення, обладнання, засоби зв'язку, оргтехніку, транспортні засоби, зокрема спеціалізовані для навчально-тренувальної та спортивної роботи, майданчики, земельні ділянки, рухоме і нерухоме майно, що перебуває в її користуванні.

Для проведення навчально-тренувальної та спортивної роботи спортивним школам за відсутності власної спортивної бази можуть надаватися в користування безоплатно або на пільгових умовах спортивні об'єкти (спортивні споруди), культурні, оздоровчі та інші заклади за умови додержання санітарно-гігієнічних норм і непогіршення стану таких закладів. Порядок надання зазначених об'єктів (споруд) у користування визначається місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

Ведення діловодства, бухгалтерського обліку та звітності в спортивній школі здійснюється у порядку, визначеному норматив но-правовими актами. Діяльність спортивної школи у рамках співробітництва Спортивна школа має право укладати угоди про співробітництво, договори про спільну діяльність, встановлювати прямі зв'язки з органами управління освітою, фізичною культурою і спортом, навчальними закладами, науковими установами, підприємствами, організаціями, громадськими об'єднаннями, в т.ч. інших країн, в установленому законодавством порядку.

Спортивна школа за наявності належної матеріально-технічної бази, власних фінансових коштів має право підтримувати між народні спортивні контакти із спортивними організаціями інших країн, брати участь у міжнародних заходах, проводити обмін спортивними делегаціями з метою вивчення міжнародного досвіду роботи. Договори про спільну діяльність погоджуються з місцевими органами управління фізичною культурою і спортом та власником. Документація спортивної школи, порядок обліку та звітності Перелік документів, які повинна мати спортивна школа, порядок обліку та звітності затверджуються Мінмолодьспортом¹¹. У разі ви робничої необхідності ДЮСШ використовує додаткові документи, необхідні для забезпечення діяльності школи на належному рівні, а також створює власні документи для використання в практичній роботі.

4. Соціальні гарантії спортсменів і працівників фізкультурно-спортивних організацій/

Учасники спортивних відносин потребують соціальних гарантій та захисту. Соціальні гарантії для спортсменів і працівників стосуються не лише певних стандартів стосовно кількості фізкультурно-спортивних споруд, їх відповідність всім гігієнічно-санітарним вимогам, але й аналізу поточного фізичного і психічного стану учасників спортивної діяльності на основі створених критеріїв оцінки.

¹¹ Про затвердження переліку документів, які повинна мати дитячо-юнацька спортивна школа : Наказ Мінмолодьспорту від 13.05.2009 № 1591. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/8568>

Приділення уваги стану здоров'я учасників спортивної діяльності пов'язане з високим рівнем небезпеки травмування спортсменів, загальною проблемою зниження фізичної підготовки та здоров'я. Окремі державні гарантії закріплено Законом України «Про фізичну культуру та спорт», проте у 2013 році було прийнято Державний соціальний стандарт у сфері фізичної культури та спорту. Стандарт затверджено з метою дотримання соціальних прав громадян. Дотримання стандарту є обов'язковим для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, державних, комунальних і недержавних суб'єктів, що надають соціальні послуги у сфері фізичної культури та спорту.

Цей нормативно-правовий акт є комплексом соціальних норм і нормативів, на основі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій щодо надання послуг у сфері фізичної культури та спорту, тобто ним закріплено показники необхідного забезпечення потреб всіх учасників спортивної діяльності. Отримувачем даного стандарту є абсолютно всі громадяни, не залежно від будь-яких ознак, адже одним із головних принципів всіх сфер соціальних та політичних відносин є заборона дискримінації, що закріплено в державних та міжнародних нормативно-правових актах. Вимогам стосовно забезпечення населення закладами фізичної культури та спорту: забезпечення дітей та молоді віком від 6 до 18 років дитячо-юнацькими спортивними школами з розрахунку один заклад на 3000 дітей та молоді цього віку, але не менше одного закладу на одну адміністративно-територіальну одиницю (район, місто, у 300 тому числі спеціального статусу, республіканського, обласного та районного значень, райони у містах, селища міського типу); забезпечення центрами фізичного здоров'я населення з розрахунку не менше одного центру на одну адміністративно-територіальну одиницю (район, місто, район у місті), у тому числі всеукраїнського, республіканського та обласного значення; забезпечення центрами фізичної культури та спорту інвалідів з розрахунку не менше одного центру на адміністративно-територіальну одиницю (район, місто), у тому числі всеукраїнського, республіканського та обласного значення; забезпечення спортивними клубами та фізкультурно-оздоровчими закладами з розрахунку один заклад на 5 тис. населення; нормативи забезпечення штатними одиницями закладів, що надають фізкультурно-оздоровчі та спортивні послуги; норми забезпечення спортивних шкіл усіх типів спортивними спорудами, спортивним обладнанням та інвентарем загального користування, в тому числі з урахуванням потреб інвалідів, ви хованців та тренерів спортивним одягом, спортивним спеціальним взуттям, спортивним інвентарем індивідуального призначення і терміни його використання для участі у навчально-тренувальному процесі та змаганнях; нормативи витрат на одного вихованця дитячо-юнацької спортивної школи; норми наповнюваності груп відділень з видів спорту та режим навчально-тренувальної роботи; норматив мінімального віку зарахування до навчальних груп з видів спорту. При наданні послуг з фізичної культури та спорту повинні забезпечуватися: безпека для життя та здоров'я людей, дотримання вимог санітарного законодавства, правил протипожежної безпеки, за ходів з безпеки праці, попередження травматизму та нещасних випадків; захист від будь-яких форм експлуатації, насильства з боку тренерів та інших працівників закладів фізичної культури та спорту; користування матеріально-технічною базою, що перебуває у власності закладів фізичної культури та спорту.

При наданні послуг з фізичної культури та спорту особам з інвалідністю забезпечується доступність до спортивних споруд і надається не обхідне матеріально-технічне забезпечення. Відповідного до цього нормативно-правового акту Міністерство молоді та спорту України, місцеві органи, а також інші уповноважені органи повинні здійснювати моніторинг дотримання Стандарту, за ради налагодження взаємодії між державою та населенням. Окрім вимог відносно матеріально-технічного, медичного та організаційного забезпечення, велика має приділятися і забезпеченню та доступу учасників спортивних відносин до соціальних послуг (комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя) та соціального обслуговування (система соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності).

Відповідно до ст. 49 Закону «Про фізичну культуру та спорт» тренерам та іншим фахівцям у сфері фізичної культури та спорту держава забезпечує: створення належних умов для праці, відпочинку, медичного обслуговування; підвищення кваліфікації один раз на п'ять років; правовий та соціальний захист; компенсації, встановлені законодавством про працю; призначення і виплату пенсій відповідно до закону; встановлення надбавок за спортивні звання в порядку, ви значеному Кабінетом Міністрів України. Велика увага приділяється соціальному захисту спортсменів-учасників, які посіли призові місця на Олімпійських іграх, Світових та Європейських іграх з неолімпійських видів спорту, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Глобальних іграх спортсменів з порушенням інтелекту, чемпіонатах світу або Європи, та їх тренерам: їм можуть надаватися ряд соціально-побутових та інші заохочень у порядку, визначеному Кабміном.